

Ajalooline teoloogia, TÜ 02.03

Kursuse õppejõud – Tarmo Toom

Ainemaht 6EAP – millest on 30 kontaktõppe tundi ja 126 tundi iseseisvat tööd

Õpiväljundid. Õppeaine lõpuks magistrant

- Teab, mida ajalooline teoloogia endast kujutab ja milliseid peamisi teoloogilisi probleeme on kirikuloo jooksul arutatud
- Tunneb aksepteeritud teoloogiliste seisukohtade poolt ja vastuargumente
- Mõistab peamiste teoloogiliste seisukohtade erisusi, arvestades nende kujunemist ja teisenemist läbi kirikuloo kuni 17. sajandini (baptistliku liikumise alguseni)
- Analüüsib enda teoloogilisi seisukohti ja nende kujunemist kristliku õpetuse põhjal

Hindamismeetodid ja hindamiskriteeriumid

Hindamine on eristav

Hindamismeetodid	Täht-aeg E/ME	Hindamiskriteeriumid
Esimene eksam (loengud 1-8)	04.12.22 E	<ul style="list-style-type: none">• Tudeng demonstreerib loetu ja kuuldu mõistmist, koherentset kaasamõtlemist ja asjatundlikkust;• Eksamid kontrollivad kohustuslikust kirjandusest ja loengutest arusaamist ning materjali tundmist
Teine eksam (loengud 9-14)	08.01.24 E	
Kolmas eksam (loengud 15-22)	20.05.24 E	
Neljäs eksam (loengud 23-30)	26.02.24 E	

Kirjalik töö	15.04.23 E	<p>Teemad (vali üks!):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Luther ja Trento kirikukogu õigeksmõistmisest • Zwingli ja Lutheri arusaamad euharistiast • Zwingli ja anabaptistide arusaamad ristimisest • Kalvinism ja arminianism predestinatsioonist ja vabast tahtest <p>Töö tuleb kirjutada kohustusliku kirjanduse ja loengute põhjal. Võrdlev teema läbimõtlemine (e.g. Luther ja Trento; Zwingli ja anabaptistid) toob asjasse suuremat selgust. Ühtlasi aitab see kaasa oma tõekspidamiste analüüsimisele ja selginemisele. Töö pikkuseks on ca 2000 sõna (+-100 lubatav) (Times Roman 12, single space, Word.doc). Tsitaatide puhul kasuta tekstisiseseid viiteid—e.g., (Lindberg, 62) või (Toom, loeng 26), kuid pigem tuleks parafraseerida kui tsiteerida.</p>
--------------	---------------	---

Lõpphinde kujunemine

Ainekursuse hindamine on eristav. Nii kirjalik töö kui neli eksamit peavad olema tehtud vastavalt hindamiskriteeriumitele ja **õigeaegselt**. Kõik viis nõuet on 20% lõpphindest.

Õppeprotsessi kirjeldus koos kuupäevadega

Iseseisev töö	Kontaktõpe	Kontaktõppe sisu ja meetodid
---------------	------------	------------------------------

<p>Vt. kohustuslikku kirjandust tabeli all. Tekste tuleb õppida hoolega ja süvendatult. Vt. tabeli all olevat lugemiskava ja loe kohustuslikku kirjandust <u>enne</u> loenguid!</p>	<p>10.10 13.30-15.00 15.00-16.45</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sissejuhatus, Varakristlik kirjandus (apostlikud isad, apoloogiad, apokrüüfid) • Varakristlikud hereesiad (gnostitsism, markionism, montanism) • Autoriteedikriis, süstemaatiline teoloogia • Pühakirja tõlgendamine
	<p>11.10 9.00-10.30</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetus Kolmainsusest • Kristoloogia
	<p>06.11 9.00-10.30 veebis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Oikumeenilised kirikukogud • Eklesioloogia
	<p>04.12</p>	<p>Esimene eksam</p>
	<p>11.12 15.15-16.45 17.00-18.30</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Soterioloogia • Kas kristlik kirik langes? Sissejuhatus keskaja teoloogiasse • Predestinatsioonitüli • Hereesiad
	<p>12.12 9.00-10.30</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Euharistiatülid • Skolastika
	<p>08.01.24</p>	<p>Teine eksam</p>

	13.02.24 9.00-10.30 11.00-12.30	<ul style="list-style-type: none"> • Protestanlikud reformatsioonid, sissejuhatus • Protestantlike reformatsioonide kontekst (kontsiliarism, humanism, apokalüptitsism) • Luterlik reformatsioon: õigeksmõistmine, arm, teened • Melanchthon ja Karlstadt; luterlikud usutülid
	14.02 9.00-10.30 11.00-12.30	<ul style="list-style-type: none"> • Zwingli; Šveitsi reformatsioon; euharistiatüli • Radikaalsed reformatsioonid • Ristimistülid • Calvin; Prantsuse reformatsioon; eklesioloogia
	26.02	Kolmas eksam
	01.04 11.00-12.30 13.15-14.45	<ul style="list-style-type: none"> • Erasmus ja Luther vabast tahtest; Madalmaade reformatsioon; predestinatsioon; arminianism • Inglise reformatsioon • Pühakiri ja tõlgendamine • Katoliiklik reformatsioon
	15.04	Kirjalik töö

	08.05 13.15-14.45 15.15-16.45	<ul style="list-style-type: none"> • Denominatsioonaaalsed usutunnistused • 17. saj. protestantlik skolastika • Puritaanid; baptistid • Pietism
	20.05	Neljas eksam
Õppeaine läheb lukku	01.06.24	

Kohustuslik lugemine:

Varakristlus

- Sissejuhatus, Varakristlik kirjandus (apostlikud isad, apoloogiad, apokrüüfid)
LOE: *Varakristlik teoloogia*, 17-45.
- Varakristlikud hereesiad (gnostitsism, markionism, montanism)
LOE: *Varakristlik teoloogia*, 47-72.
- Autoriteedikriis, süstemaatiline teoloogia
LOE: *Varakristlik teoloogia*, 73-96.
- Pühakirja tõlgendamine
LOE: *Varakristlik teoloogia*, 97-124.
- Õpetus Kolmainsusest
LOE: *Varakristlik teoloogia*, 125-146.
- Kristoloogia
LOE: *Varakristlik teoloogia*, 147-167.
- Oikumeenilised kirikukogud
LOE: *Varakristlik teoloogia*, 169-206.
- Eklesioloogia
LOE: *Varakristlik teoloogia*, 207-225.
- Soterioloogia
LOE: *Varakristlik teoloogia*, 227-254.

Keskaeg

- Kas kristlik kirik langes? Sissejuhatus keskaja teoloogiasse
- Predestinatsioonitüli
LOE: Bell, 17. peatükk
- Hereesiad
LOE: Madigan, 10. peatükk
- Euharistiatülid
LOE: Bell, 15.-16. peatükk
- Skolastika
LOE: Madigan, 13. peatükk

Reformatsioonid

- Protestanlikud reformatsioonid, sissejuhatus

- LOE: Lindberg, 1. peatükk
- Protestantlike reformatsioonide kontekst (konsiliarism, humanism, apokalüptitsism)
- LOE: Lindberg, 2. peatükk
- Luterlik reformatsioon: õigeusk, arm, teened
- LOE: Lindberg, 3. peatükk
- Melanchthon ja Karlstadt; luterlikud usutülid
- LOE: Lindberg, 4. peatükk
- Zwingli; Šveitsi reformatsioon; euharistiatüli
- LOE: Lindberg, 7. peatükk
- Radikaalsed reformatsioonid
- LOE: Lindberg, 6. ja 8. peatükk
- Ristimistülid
- LOE: Zwingli, *Treatise on Baptism; The Second and Third Zürich Disputations*
- Calvin; Prantsuse reformatsioon; eklesioloogia
- LOE: Lindberg, 10. ja 11. peatükk
- Erasmus ja Luther vabast tahtest; Madalmaade reformatsioon; predestinatsioon; arminianism
- LOE: Lindberg, 12. peatükk
- Inglise reformatsioon
- LOE: Lindberg, 13. peatükk
- Pühakiri ja tõlgendamine
- LOE: John Barton, *A History of the Bible: The Book & Its Faiths*. New York: Penguin Books, 2020, 16. peatükk
- Katoliiklik reformatsioon
- LOE: Lindberg, 15. peatükk
- Denominatsioonid
- LOE: Lindberg, 9. peatükk
- 17. saj. protestantlik skolastika
- Puritaanid; baptistid
- LOE: Stephen Wright, *The Early English Baptists, 1603-49*. Martlesham: Boydell & Brewer, 2006, 1. peatükk.
- Pietism
- LOE: Spener, *Pia desideria*

Kirjandus:

David N. Bell, *Many Mansions: An Introduction to the Development and Diversity of Medieval Theology*. Cistercian Studies 146. Kalamazoo: Cistercian Publications, 2000.

Carter Lindberg, *The European Reformations*, 3d ed. London: Wiley-Blackwell, 2021.

Kevin Madigan, *Medieval Christianity: A New History*. New Haven: Yale University Press, 2015.

Tarmo Toom, *Varakristlik teoloogia*. Tartu: Tartu ülikooli kirjastus, 2022.

Tudengitel palun endale muretseda kaks raamatut: Lindberg ja Toom. Ülejäänud lugemised postitatakse Moodle-sse.

Soovitavat lugemist:

Brill Encyclopedia of Early Christianity, 6 vols. (2018—) on-line.

The Cambridge History of Reformation Theology, eds. K. G. Appold and N. Minnich. Cambridge: Cambridge University Press, 2023.

The Oxford Handbook of Medieval Christianity, ed. J. H. Arnold. Oxford: Oxford University Press, 2014.

The Oxford Handbook of the Protestant Reformations, ed. U. Rublack. Oxford: Oxford University Press, 2017.